

Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Anunțurile se primesc în Manuscris sau în vârfuri.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena E. Mosse, Raassenstein & Toggler (Österreich), H. Schalk, Alois Herndl, M. Dulak, A. Oppel, J. Donnerberg, în Budapesta: A. T. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daus; în Hamburg: A. Steiner.
Prețul inserțiilor: o serie garmond pe o colină 6 cr. și 60 cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifi și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o serie 10 cr. v. a. séu 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU XVI.

„Gazeta” este în vânzare în
Abonamente pentru Anstro-Ungaria.
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 2 fr. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 2 franci.
Se prenumără la toate oficiile poștale din țară și din afară și la d. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov
a administrațiunii, piața mare, Târgul Inului Nr. 30 etagiu I.: pe un an 10 fr., pe șase luni 5 fr., pe trei luni 2 fr. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fr., pe 6 luni 6 fr., pe trei luni 3 fr. Un esemplar 5 cr. v. a. séu 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 133.

Brașov, Vineri, 18 (30) Iunie

1893.

Până unde au ajuns persecuțiunile!

Brașov, 17 Iunie v.

Procesele politice puse la cale în contra noastră, a Românilor, iesu ca bureții din pământ și de un timp încoco pare că și vremea ploioasă contribuie să iasă cu ghiotura.

Din toate părțile primim sciri alarmătoare despre activitatea febrilă, ce-o desfășură procurorii unguresci, cu scop de a scote la ivelă pretutinden „agitatori români periculoși” statului.

Cu tot fanatismul și cu totă ura escentrică, ce-o dau pe față „patrioții” cu brevet în prigonirea Românilor, se observă la densii ore-care sistem în procedere, se vede că ei lucră la un semnal dat de guvern, ca să turbure apele și să lătească terore pretutinden.

E lucru învederat, că făta cu urmărirea judecătorească a comitetului nostru central și a tinerimei noastre universitare pentru Memorand și Replică, micii tirani de prin comitate au primit porunca să scotă de va fi de lipsă și din pământ „agitatori periculoși” și „agitații periculoase” dintre Români, căci cu ce și-ar pute altfelu susține stăpânirea ungrăscă acușiunea cu desevșire nedreptă și nelegală în contra autorilor Memorandului și a Replicii, cu ce și-ar pute susține ne-nunmeratele acte de violență și de brutalitate îndreptate în contra poporului român din cauza nemulțămirii sale cu starea lucrurilor?

Ca dovadă până unde au ajuns persecuțiunile la noi ne pte servi raportul, ce-l publicăm mai jos, despre darea în judecată a unui țeran român simplu, din Valeabrad, comitatul Uniaderei. Acest plugar, care nu scie nici

ceti nici scrie, este învovătit, că a agitat la ură în contra națiunei maghiare, fiind că, după ce a bătut mai multe sticlute de rachiu, a intrat într-o cafenea din Brad și aici față cu câpi-va Evrei maghiarisați, s'ar fi esprimat cu cuvinte aspre și dușmănoșe despre Maghiari.

Din decursul cercetării și din fasiunea martorilor rezultă, că acest proces în contra țeranului Doțiu Iun și lui Todor din Valeabrad a fost tras de pėru. Stăpânii țilei nu se mai mulțimesc acuma a căuta „agitatori” printre clasa noastră inteligentă, printre țiaristi, preoți, dascăli și alții, ci se coboră și la opinca română — deși, precum mărturisesc, le mirosă atât de neplăcut — și o acasă, că se află în complicitate cu „agitatorii de profesie”.

Pătimașii noștri adversari nu scie ce fac, când incură în proces politic pe badea Doțiu Iun și lui Todor, nu se gândesc ce resensu va provoca acesta urmărire între țeranii noștri, dintre cari forte mulți scie ad puțină carte, ci ei au în vedere, numai avantajele momentane ale direcțiunei despotice, în care i-a împins șovinismul modern maghiar. Și aceste avantaje ar fi: de a arunca prin procese ca acesta o umbră asupra conducătorilor români, suspiționându-i ca urzitori ai „agitațiunei periculoșe” ce — *ut figura docet* — ar fi rēsbitu acuma și în sinul poporului de rēnd.

Cum și-ar pute justifica altfel puternicii din comitatul Uniaderei atitudinea dușmănoșă ce au observat față cu poporațiunea română de acolo, cu deosebire de un an de țile încoco? Cum și-ar pute justifica fapta rușinătoare, că pentru „înfrēnarea” pretinselor „turburări naționaliste” au cerut și au adus la Brad miliția, faptă

ce au desaprobat înșiși Maghiarii, după ce s'a dovedit, că nu s'a petrecut nimic, ce ar fi putut motiva?

Este, credem, cu totul de prisos a mai accentua, că svērcolirile de felul acesta ale adversarilor noștri ne intimidă totu așa de puțin, pe cât de puțin ne conving, că ar pute să-i ducă vre-odată la scop.

Nu, suntem convingși, că acest scop infernal al lor, care tinde la viața națiunei române, nu se va pute realiza, pe câtă vreme va trăi în mijlocul ei și al lumii culte spiritul libertății și al dreptății.

Nu ne sparie dēr întru nimic procederea procurorului în cazul de față, dēr ne mahnesc adēnc, când — o ironiă a sorții! — trebuie să vedem, că procesul intentat țeranului dela Valeabrad s'a pus la cale de un procuror de nascere român, care a tras stipendii romānesc dela Blași și care fu numit la 1872 procuror și cu considerația „că era Român” — când mai departe trebuie să aflăm, că investigația a făcut o erăși un Român în funcția ungrăscă, fiu de protopop din Maramureș.

Nu este nouă pentru noi nici această tristă și durerosă aparițiune. Nu-i pădure fără ucuturi — și cum n'ar fi de aceste când pădurea noastră e espusă de vecuri arșiței persecuțiilor barbare?

Dēr convinge ne putem și din acest casu din nou, ce ar însemna, când am urma sfaturilor amăgitoare ale adversarilor noștri și părăsindu cauza cea mare de libertate și de egală îndreptățire națională a poporului nostru, am aluneca pe povērnishul unor compromisuri putrede și nemernice cu ei, pe cuvēntul, că ne-ar tracta mai omenesc și ne-ar da și funcțiuni mai multe

La ce ar avē să se aștepte poporul român, întēmplându-se acesta, ne arată clar și lămurit pățania lui badea Doțiu Iun și lui Todor.

Mișcarea națională în România.

Sub titlul acestei rubrice vom ține pe cetitorii noștri în curent cu tot ce se scrie în țiarele din România în cestiunea Românilor afară din regat.

La 14 Iunie curent, aniversarea devastărilor din Turda, s'a făcut o mare manifestațiune la Iași, în privința căreia etă ce cētim în „Timpul” din Bucuresci:

Manifestațiunea, care s'a făcut eră în Iași, spre a se protesta în contra dărei în judecată a autorilor memorandului Romānilor transilvăneni, a fost forte imposantă. Manifestanții, în număr forte mare, au percurt stradele principale ale orașului și s'au oprit în fața statuei lui Ștefan cel Mare.

În fața statuei au vorbit profesorii universitari P. Rășcan și I. Tanoviceanu, studentul State Dragomir, comerciantul Motaș și maiorul Manolescu Mladiant. Toți oratorii au fost aplaudați.

Studentul Dragomir, Român din Basarabia, a făcut o comparațiune între situațiunea Romānilor din Basarabia și aceea a Romānilor din Transilvania și a arătat suferințele Transilvănenilor într-o țēră, ce se pretinde constituțională.

Comitetul studenților universitari din Bucuresci ne comunică, că nu au nici o legătură cu țiarul ocașional: „Transilvania”, apărut în ția de 14 Iunie la Bucuresci.

Contrarii scirilor răspădite, studenții universitari nu vor trimite delegați la conferința dela Sibiu.

Manifestul, ce s'a hotărît să se trimetă universităților străine este deja

FOILETONULU „GAZ TRANS.”

ESCURSIUNI

pe munții țerei Barsei și ai Făgărașului de

Ioan Turcu.

III. Pētra Craiului, (înălțimea 2241 m.) Munți stāncoși, cu împregiurimile lor. (O schiță istorică a comunei Zērnești.)

(Urmare).

În popor încă se țin și se transplantă din generațiune în generațiune prē frumoșe legende și tradițiuni despre aceste locuri. Așa d. e. Pētele Petrei Craiului dela riul Zērneștilor și până dincolo de Crepătură sunt considerate de popor ca locuri comorilor, deorece aici ar fi îngropate multe arme și scumpeturi, și mult aur și argint de pe timpul nāvālirei Căpōānilor, a Tătarilor și a Turcilor. În nopțile dinaintea sērbătorilor mari din primăveră, mulți pāzesc să vadă jucāndu comorile. În

multime de locuri sunt săpături după comori.

Dice însă tradițiunea în popor, că în „Bărcu”, cam pe la mijlocul Petrei, este îngropată cea mai mare comoră, o comoră prē prețioșă, multime de aur și argint și alte prețioșe. Peste această comoră, sub pământ, este o mare și grē ușă de pētră, care în noptea de Paști, când Paștile cad după, séu mai aprōpe de Sfântul George, pe la meșul nopții, cam pe timpul când se face Învierea, se deschide de sine și stāndu vre-o câte-va minute deschisă, în estu timpu va pute fi aflată și scōasă de acolo de un om bun la Dumneșeu. Până adă îns, acesta nu s'a întēplat. O inscrițiune cu litere orientale (turcesci) încă nedescifrate, ce se află pe o mare pētră din cōsta despre rēșăritu a „Padinei Furilor” din Măgură, suind numai puțin pe astă padină în sus, — încă face să se vorbēsc multe despre sine în popor.

Comuna Zērnești e întemeiată aici, la Pētele Petrei Craiului, din timpuri vechi: din seculii din cari nici istoria nu

ne mai pte da date speciale positive, așa că primii ei fundatori se privesc de unii ca descendenți din colonia română „Zernensis”. Ea a avut multe de a suferi dela inimiile țerei, dela hōrdele barbare de Turci și de Tătari, și de alte limbi dușmane, cari au pustiit aceste ținuturi cu foc și fer, când apoi tot de-atâtea-ori pacnicii ei locuitori, părăsindu și comuna și vetrele lor, se retrăgeau dinaintea furiei hōrdelor barbare în munți, în păduri, spre a afla acolo adăpost și scut.

Bētrānii, — după cum au auđit dela moșii și strămoșii lor, prin transplantarea tradițiunei din generațiune în generațiune, — spun filor lor, că în timpuri forte vechi, mai întâiu a fost comuna Zērnești atacată și jăfuită de Căpōāni, cari au nāvālit aici, — dicit bētrānii, — sub Han-Tătar.

Au fost tare cruđi și sēlbaticii acei „Căpōāni”, au jăfuit, au ars și tăiat tot ce li-a eșit înainte și pe ce au putut pune mâna; mâncau sēlbēcii și carne de om, și pe mulți bărbați, femei și copii i-au dus cu ei în robia. Din

asta causă locuitorii au părăsit comuna și s'au refugiat în munți, unde apoi în mijlocul pădurilor, pe atunci mari și uriașe, și-au făcut colibi și căsuțe de locuit și au cultivat acolo mult timp pământul.

Și etă că tradițiunea din popor, în forma ei întunecată, se unesc și consună cu datele generale ale istoriei. Multe invasiuni ale barbarilor și cu deosebire nāvālirea sēlbatică a Tătarilor în Ungaria, sub conducerea Chanului lor, la anul 1240, sub domnia regelui Bela al IV-lea, apoi reñtōrcerea acestor hōrde peste Dunăre îndērēt, n'a crutat și tragicele ei urmări nici pe locuitorii din aceste părți.

Apoi la anul 1421 nāvālindu erăși Turcii și Tătarii în Transilvania, au jăfuit, au ars și au ucis fără cruțare în totu ținutul țerei Barsei, așa că Zērnești cādēndu pradă focului și ferului, locuitorii căpi au mai putut scōpa cu viață s'au retras erăși în munți spre a se scuti acolo contra barbarilor. Și cu anumite intreraperi, din când în când mai lungi séu mai scurte, trebuie că

gata și după cum află „Voința Națională” comitetul studenților, însărcinat cu conducerea *mişcării naționale*, îl va lucra zilele acestea în 50,000 exemplare.

Ca diariști datorî suntem și a ține sémă și de aprecierile organelor redactate în limba germană la București și scrise la inspirațiunile adversarilor noștri politici.

Intre aceste organe, primul loc îl ocupă „*Rumänischer Lloyd*”, redactat de semitul Ioseph (Ioasel) Schlesinger, care are legătură cu legățiunea austro-ungară din București și care, în cestiunea Românilor din Transilvania, scrie aceea ce i-se inspiră de cercurile dualiste.

În numărul de Mercuri 28 (16) Iunie curent al acestui organ, apărând un articol de fond sub titlul „*Cestiunea transilvană*” îl lăsam să urmeze aci în traducere liberă, pentru motivul, că din acest articol cetitorii noștri se vor pute orienta asupra vederilor celor dela cărma imperiului dualist în această cestiune, séu mai bine dîșu, asupra unui eventual demers, ce ar avea în gând să-l facă ei la București.

Etă articolul de care vorbim :

Nemulțumirea Românilor din Ungaria cu stăpânirea Ungurilor s'a manifestată într'un memorandum, supus în anul trecut împăratului Austriei de către un comitet compus de 25 membri. În urma stăruințelor guvernului ungur, memorandumul n'a putut fi dat în primirea împăratului.

Deputațiunea, nefind primită, cei dela Viena au dat Românilor să înțelegă, că ar face bine, dacă ar păstra starea actuală (status-quo) și nu s'ar opune apăsărilor îndurate din partea organelor guvernului maghiar. Această greșelă, comisă de guvernul din Pesta, a mahnit pe cei nemulțumiți, și atătu mai mult, cu cătu în urma birurilor grele, poporul a sărăcit într'atata, încatu a ajuns la sapă de lemn. De asemenea Români au mai fost loviți și moralmente. Multe din drepturile lor (Privilegien) au fost nimicite și *elita societății române* a cerut pe cale confidențială celor din București o *intervențiune* pe lângă cabinetul austro-ungar. *Vienesii, însă răspundendă categoric, că Bucureștenii n'au să se amestece în afacerile interne ale monarhiei*, nemulțumirea Românilor a trecut totde tute limite și astfel s'a înființat Liga culturală, care urmăzează pe față o atitudine ostentativă în contra Ungariei. Din cauza acestei atitudini cei din Pesta sunt îngrijați și propun în parlament, ca Transilvania

să fie fortificată de către România. ca în cazul unui conflict Românii maghiarizați (magyariserte Rumänen?) să nu pōtă face o acțiune comună cu frații lor din ținerul regat.

Dér pe când Apponyi, împreună cu amicii lui, se tem de un eventual conflict politic, în același timp ei în Transilvania urmăzează cu vechia lor politică: aceea de a nimici total libertățile Românilor. D'aci provine darea în judecată a comitetului național și a studenților universitari; însă aceste măsuri nu vor potoli cătuși de puțin mahnirea și marea propagandă pe care o dezvoltă Liga culturală. Studenții din București s'au adunat peste adunări, spre a face cele mai întinse manifestațiuni de simpatie pentru frații lor ungurenți. Fără îndoie, că aceste manifestațiuni nu vor avea un efect, însă nu e mai puțin adevărat, că măsurile luate de guvernul unguresc aci, provoacă multă indignațiune, care în cele din urmă, *pōtă să cauzeze chiar o turburare a relațiilor României cu monarhia habsburgică*. Căci, după cătu se aude, la conferența din Sibiu vor merge mai mulți delegați de-a *Ligei*, precum și mai mulți senatori și deputați. Un asemenea amestec al celor d'aci în afacerile interne ale Ungariei, e imposibil ca celor din Pesta să le placă. Totu atatu de sigur e, că dacă s'ar face o încercare spre a împiedeca o participare a Românilor din regat la conferența din Sibiu, o asemenea încercare ar fi binevenită pentru amicii alianței franceze ruse, spre a înscena o campanie în contra monarhiei habsburgice și indirect în contra triplei alianțe.

Guvernul d'aci, ce e drept, e condus de cea mai bună voință de a păstra actualele bune relații ale României cu puterile streine, și de aceea în cestiunea Românilor din Ungaria, el nu pōtă face mai mult, decât de a se abține dela manifestațiuni ostile în contra Ungariei. Mai mult decât atatu, nu pōtă face, căci și ar sdruncina poziția sa proprie, dacă s'ar încerca să năbușească mișcarea națională a Românilor d'aci în favoarea celor de dincolo.

Unu țeranu românū ca „agitatoru”.

Deva, 27 Iunie 1893.

(Coresp. part. a „Gazetei Trans.”)

„Patrioticii” procurori de lângă Tribunalul reg. din Deva, cari au nascocit și au înscenat atatea procese criminale politice contra Românilor, cu ajutorul unor voinicoși fricoși administratori din părțile Zarandene, apoi cu alu unor patrioți pericunati și a cătorva Români slabi de așgeru, au desoperit, anul trecut, unu nou și foarte periculosu agitatoru românū, în persōna

infricoșatului și de toți admiratului Doșu Ioanū a lui Todoru, din comuna Valea-bradu. — Ce, d-vōstră nu-l cunōceți mai de aprōpe?

Ei, atunci am să vi-lă presintu eu și încă fotografatū on „*decisul de punere în stare de acușățiune*” a tribunalului reg. din Deva, nr. 5617 din 1892 crim. Poftim :

„Docz János (Doșu Ioanū a lui Todoru) nascutū în Potinguni, cu domiciliul în Valea-bradu, de 36 de ani, gr. or., insuratū, tată de familie, *nesciutoru de carte, plugaru*, — pe basa §-lui 172 din codicele penalu, invinovățitū cu delictu de agitare la ură contra naționalității (maghiare), se pune în stare de acușățiune :

„Pentru că :

„Cu fasionarea martorilor: *Deuts Ignacz, Schnee Furkas, Ungureanu Jozsef, Luka Miklos și Pisz Izsak* s'a doveditū, că acusatul Docz János, din comuna Valea-bradu, în 11 Augustu, anul trecutū (1892), după amēđi cam pe la 3 ore, în comuna Bradu intrandū în cafenea dela hotelul „*Hungaria*”, unde, în odăile laterale, mai petreceau și alții, și între aceia și mai mulți de naționalitate română, și așezându-se la o masă, a comandat să i se aducă *de-odată patru pahare de bere*, apoi ridicandū un paharu, s'a dus la masa vecinā, la care ședea Luka Miklos, și inchinandū spre numitulū, îi dîșe în limba română următoarele :

„*Să trōdescă Români!*” „*Josū cu Maghiarii, căci și așa în curēndū îi vomu prăpădi, trebuie omorîți, ca să nu rămānă nici de sēmēnți din ei!*”

„După spusa martorilor, Pisz Izsak a făcutu atentū pe acusatū, ca să bage de sēmă, că pentru vorbele, ce a pronunțatū, încă pōtă să ajungā în temniță, ba se pōtă să mănānce și o bataiă strașnică.

„La acestea, acusatul Docz Ioanū a răspuns :

„*Taci, căci eu nu vorbescū de capulū meu, sciu eu ce facū! pentru-că noi ne-am aliatū (szövetkezünk) cu Muscalii, cari ni suntū frați!*”

„Ascultatū fiindū, Docz János nu a negatū și nici că s'a încercatū a dovedi, că elū nu s'ar fi folositū de espressionile oitate, ci dreptū apărare dîșe numai atata, că elū cu acea ocaziune: *a fostū atātū de beatū, încatū absolutū nu-și aduce aminte de ceea ce a făcutū și ce a dîșitū, și dacă într'adevērū ar fi dîșitū acele vorbe, le-a dîșitū într'o stare, ce nu i se pōtă imputa, într'o stare de neconștință de sine (ōtudatlan).*

„Acēstā apărare a acusatului însă este nefundată, deōrece soția lui Stanu Ioanū a fasionatū, că acusatulū în crășma ei a beutū numai 3 decilitre de rachiu, împreună cu alți doi ortaci ai lui, și când s'a depărtatū din crășma, nu se putea observa, că invinovățitul ar fi

fostū beatū în gradū mare, așa dēră în o asemenea stare s'a dus acusatulū în hotelul „*Hungaria*” și a comisū fapta, ce i se atribuē.

„Martorii, cari au fostū de față, în cafenea, toți recunoscu, că acusatulū a fostū „*cam beatū*”, dēr a doveditū o ținutū hotărîtă (határozott magatartást tanusított), și că cuvintele adresate către Luka Miklos, le-a pronunțatū cu atata tendențiositate și peste totū a doveditū o purtare așa de conșcie, precum la unu omū beatū nu se pōtă observa.

„Nu încape decī îndoie, că acusatulū a comisū fapta, ce i se atribuē, conșciu și cu totā hotărîrea, — dreptū aceea, trebuie să suportē și consecințele penale ale faptelorū sale...”

De aci încolo „*motivele*”, compuse într'o limbă înfloritată, trecū în aiurări juridico-politice, până ce reese, că „*Docz János*”, prin cuvintele și espressionile sale, *tendențioșe și precugetate*, nu a avutū altū scopū, decât să agite pe Români din cafenea la ură contra Maghiarilor; și fiind-că „*Docz János*” s'a nimeritū în hotelū, chiar pe timpul cānd administratorii au aflatū cu cale să trimitā oșai în părțile Zarandene (*hinc ille lacrimae*), agitarea lui a devenitū de natură a pōtă stîrni ură contra Maghiarilor și a pune în grija pe domni, cari și-au adus cătane, ca să-i aperse de naluē.

Mai tendențioșe suntū însă motivele, prin cari procurorul se încercă a scōte la ivelā, că invinovățitul ar fi fostū instruatū și sumuțatū de către carturarii romāni, ca să facā agitarea din cestiune.

Aceste „*motive*”, nedemue de unu Tribunalu seriosū, dovedescū până la evidență, că ele s'au adusū în adins, ca prin ele să se justifice barbariile și persecuțiunile, ce s'au făcutū în părțile zarandene de către administratorii pēcătoși și miliția sumuțatū contra Românilorū în anulū trecutū.

Acusatulū, în terminū legalū, a insinuatū contra acestei hotăriri o apelațiune. Tabla reșească din capitala „*Kulturgylet*”-iștilorū însă, sub nr. 412 II din 1893 a întăritū, fără nici o altă motivare, hotărîrea tribunalului din Deva. Astfelū la 10 Iulie n. c. „*marele agitatorū*” are să stea înaintea judecătorilor săi, ca să răspundā pentru fapta, că a agitatu pe Deuts-ii și Schnee-ii din Bradu și pentru-că a băgatū atata frică și terōre în jupānulū solgăbiru Kraszuai și domnișor-utulū Pankl.

Acum e rēndulū tribunalului reg. din Deva, ca să-și facā datoria patriotică, scōpandū țera de unu agitatorū așa periculosū, precum e *Doșu Ioanū a lui Todoru* din Valea-bradu, aliatulū și frațele Muscalilorū.

Fericitā țērā! În curēndū ai să scapi de unu agitatorū periculosū și apoi erāși 'ți va merge bine!

Coresp.

fōrte multū timpū și pōtă că seculi întregi au fostū locuitorii din comuna Zărnești refugiați în munți dinaintea sēlbatiorū barbari, cari încă și înainte de sută a două-spre decaea au cutrieratū și au băutuitū cumplitū și aceste ținuturi.

Formațiunea pământului dela pōlele Petrei Craiului, cam dela Crepătură în susū peste locurile numite *Padina lui Manū, Chicera, Podulū Danciului, Podulū lui Rie* și altele, adecă mai întręga parte a terenului de sub Petra Craiului până încolo la Tamașu în susū pe Bărsă, arată în modū neîndoiosū, că pământulū aci prin păduri în vechime, cu multū seculi înainte de acēstā, a fostū cultivatū și ca aratură. Suntū adecă ați prin păduri, pe cōsta muntelui, fōrte multe liveți plane cu rozōre înalte, ce se formēză numai după îndelungatā cultivare la araturile de pe cōste séu locuri pezișe.

Acum pe aceste locuri plane, mărginite de înalte rozōre și împărțite ca totū atatea parcele de aratură, suntū

lemne mari de bradu, bētrāne, și multe urme de tulpini de lemne vechi estirpate de pe aceste locuri de mai înainte, de unde se vede, că araturile pe aci au încetatū de sute de ani, retrăgēndu se omenii erā înderētū, în șesū, la loculū comunei lorū.

Poporulū refugiatū în munți, s'a îngrijitū și de cele religioșe, făcēndu-și o bisericuță acolo susū în munte pe cōsta Petrei Craiului, în o mică peșteră de stāncă, în loculū, ce s'a numitū și se numesce și aci la *Colțulū Chililorū*, unde erau instalați 3-4 preoți mai multū ca nise călugări pustnici, cari apoi îndeplineau poporulū refugiatū în munți serviciile religioșe.

Mai încetandū din cēnd în cānd răvālirile dușmanilorū, după ce dușmanii se îndepărtau din aceste ținuturi, poporulū refugiatū întotdeuna se retrăgea erāși la șesū, la loculū comunei, unde apoi mai tārđiu, — după cum arată actulū originalū de fundațiune, — la anulū 1515, *Ionū Vasile Voivodū* și Domnū alū

Țerei romānesce, cu soția sa Voivodēsa *Ecaterina* și cu cocoiul lorū (fiul de Domnū) *Constantinū, Maria, Nicolae, Ecaterina, Ionū, Mihailū, Maria, Iosifū, Sofia, George, Joița, Petru și Dimitrie*, au clăditū pe spesele lorū biserica cea mare de ritū greco-ortodoxū, din mijloculū comunei. Imprejurulū bisericeii s'au grupatū apoi toți locuitorii și au petrecutū acolo în pace până la năvalirea Turcoilorū cu Tökölly, cānd deși comuna, după cum am arătatū deja mai susū, a cădūtū erāși pradā focului și ferului, biserica totuși a scāpatū ca prin minune, servindū credincioșilorū ei, până în ziua de aci, ca casă de rugăciune.

Aite date istorice de o fōrte mare însemnătate despre vechimea comunei Zărnești se mai află în diploma împăratului Sigismundū, ca rege alū Ungariei, datā din opidulū Rēșnovū în anulū 1427 în Dumineca a șesea înainte de sērbătōrea S. S. apostolū Petru și Pavelū, prin carea se recunōșce locuitorilorū din comuna Vulcanu dreptulū la posesiunea și pā-

durea din muntele Ciama (Kopenmons et sylva) de pe teritorulū comunei Zărnești, pe carele, ca posesiune fisicală, locuitorii comunei Vulcanu, Sașii, nu multū după venirea lorū, cam pe la anulū 1224, l'au primitū în darū dela Domnulū țerei spre a și pasce acolo vitele lorū mari și mioi (pecudes et pecora), neavēndū alte pășuni din ajunsū. Nu se știe însă sigurū, că ore căpātatul'au gratis, séu pentru anumite servicii prestate. Tradițiunea dîșe, că Vulcanenii arū fi scosū acelu domnū susū pe muntele Ciama o mare bute de vinū, pentru carea elū li a dăruițū muntele Ciama partea de sus, căci se dîșe mai departe, că părțile mai de jos ale acestui munte le-au primitū Zărneștenii pentru unu darū de una miă (1000) de miōre, despre ce se află în actele vechi de procesū fașionatū făcute de omeni bētrāni de pe atunci.

Acēstā diplomă se începe astfel: „*Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper Augustus ac Hungariae, Bohemiae,*

SCIRILE ȚILEI.

- 17 (29) Iunie.

Versarea de sânge dela Scărișoara. Foaia unghurească „Magyar Hirlap” scrie, că vicespanul comitatului Turda-Arieș, care a fost trimis la Scărișoara, a raportat fișpanului din Turda, că a pus mâna pe „rebelii Valahii”, și că mai multă nu este nevoie de putere armată, deoarece ordinea este restabilită. „Criminalii Valahii” se vor pedepsi aspru și pe viitor se va imputa numărul vigiliilor și al gendarmeriei în Munții apusenii, ca să nu mai poată face „Valahii” din Munții „rebeliuni” de felul celei dela Scărișoara. — Bieții Moși! Tot ei pușcați, tot ei întemnițați și pedepsiți aspru. Regimul tiraniei n'are alte mijloace de-a „împaca” spiritele, decât torturele și temnița.

-x-

Ministrul de honoară, Fejervary, va prezenta în sesiunea din toamnă a dietei un proiect de lege privitor la organizația glotelor. În prima linie se vor înființa cadrele de ofițeri pentru glote apoi se va regula datorița de a se înșina, a acelora, cari au terminat instrucțiunea militară. Un asemenea proiect de lege va prezenta parlamentului și guvernul austriac.

-x-

O întâmplare tragi comică, de care se vorbește mare la din băile Mehadia, ni-se împărtășese, ca documentă interesantă pentru esactitatea, cu care se espedeză în Ungaria depeșele românești. Etă-o: Ună domnă din Lugoș, care locuia în „Vila Diecesană” din Băile Herculane, trimite rudelor sale din Lugoș următoarea depeșă: „Gheorghe marți vine”. Inteligentul funcționar din Lugoș însă scrie: „Gheorghe mortă vino”. Această greșală fatală a isbită ca din senin o mare familie, care numai decât a făcut dispozițiune, ca întreprinderea de pompe funebre din Lugoș să facă toate pregătirile pentru a înmormânta pe bietul Gheorghe; 13 persoane îmbrăcate în doliu se transportă numai decât la Băile Herculane (Heroulesbad), necrofoni cu toate acarele de înmormântare grabiră să dea mortului ultimele onoruri. Când ce se vede? Pe când intra familia, între bocete și vaiete în casa pretinsului mort, acesta ședea întins pe sofă într'ună dulce farniente și nu puțină fu alarmată de șgomotul doios al cunoscutelor voci, cari în sfârșit, la înfățișare, se prefăcuseră în o veselie nedescrribibilă. La începută totă lumea era ferioată de norocoasă greșală, dăr în sfârșit lumea făcea haz, nu prea măgulitor, de dibăcia funcționarilor dela „lavirda” maghiară. Lumea se n'trăbă, deoa acești impiegați, trei cuvinte românești simple nu pot descifra, cum vor fi ei în stare să espedeze o depeșă franțuzescă, ceea ce și în țările barbare se esecută cu destulă

Dalmatie, Croatic etc. Rex, etc. etc. fi delibus nostris universis e singulis Nobilibus, Saxonibus, Siculis et Volachis etc. etc. salutem et gratiam”.

Se constată apoi mai departe în această diplomă, că primul document de donațiune, ce l'au căpătat Vulcanenii dela un princip de mai înainte, încă din timpuri vechi, asupra pășunii și pădurii din muntele Cioma, de pe teritoriul comunei Zărnești, la anul 1421, când întrăgă țera Bârsei a fost pusă în foc și fier de Turci, li-s'a nimioit și de aceea la umilita lor rugare (Vulcanenilor) regele Sigismund, recunoscându-le drepturile de mai înainte, li-a dat diploma descrisă mai sus, carea stricându-se în decursul timpului, a fost apoi mai târziu erăși reînnoită de regele Ludovic (în Buda) la anul 1519. Originalul acestei diplome renoite se află în arhiva sibiană (cibinensis) sub Nr. 215.

(Va urma.)

precisiune? În fine de bucurie, că Gheorghe nu era „mortă”, ci „marți vine” teafără acasă, întrăga familia a mers la fotograf și și-a eternizat păcălela, ce li-a făcut-o oficiul telegrafic maghiar.

-x-

Esamenale de maturitate la gimnaziul român din looș s'au ținut ieri și alaltăieri, în 15 și 16 Iunie v., sub presiunea d-lui Ilarion Pușcariu, vicar și archimandrit, ca comisar din partea Consistorului, er din partea guvernului Dr. Abt., profesor de universitate în Clușiu. Dintre 18 școlari, 2 n'au fost admisi la esamenul oral, er ceilalți 16 au depus esamenul de maturitate cu următorul succes: 7 înși au calculul general de forte bine, 7 cu bine și 2 cu suficient. Anume au esit: cu pur forte bine: I. Maxim; cu forte bine: C. Dure, T. Eremie, V. Marcovicu, N. Petrovicu, A. Popu și O. Vassu; cu bine: A. Banciu, Rem. Chicin, P. Givulescu, I. Ionescu, C. Lacea, R. Măerșan și I. Stan; er cu suficient: C. Botoș și E. Enescu.

-x-

La conservatorul din Budapesta s'a ținut esamenul musical în 24 Iunie n. La acest esamen, după cum cetim în foile unghuresc, s'a distins cu deosebire o Româncă, d-șora Alma Dunca Schiau — fiica d-lui Dunca Schiau — „Budapesti Hirlap” dice, că domnișora Dunca este o artistă de deplin format, ală cărei joacă pe pian este totdeauna interesantă, estra-ordinară de cu spirit și în care se exprimă cu fidelitate temperamentul artistei. „Pesti Naplo” dice, că d-șora Alma Dunca Schiau este tigura cea mai pronunțată și mai valoroasă între elevele dela despărțământul pentru pian al Conservatorului.

-x-

Din Orăștia ni-se scrie: Articolul de fond al „Gazetei” de Dumineca, ocupându-se cu jubileul marelui maghiarilor, Kun Kocsard, termină cu următoarele cuvinte: „Românii însă vor privi cu fiori la o asemenea figură, ale căreia fapte vor întuneca pentru veică încă câteva pagini din istoria umanității poporilor”. — Și „horribile dictu”, totuși s'au găsit vre-o câțiva „Români”, cari au aflat, pe cumpărătorul și demoralizatorul atătoru suflete, demn de a-l sărbători, și a lua parte la banchelele arangiate în onorea lui. Oare mai potă avé unii ca aceștia otezanța să se numească Români? Patru înși sunt, la cari se potă aplica proverbul latin. „Similis simili gaudet”. Doi dintre ei sunt funcționari, unul sub jude, altul solgăbiru. Ceilalți doi sunt omeni independenți, unul e farmacist, cu cinstitul nume Vlad Miklos, celalalt e un bietă măsuru. Să le fiă rușine. — Cmeva.

-x-

Rectificare. În anunțul privitor la adunarea generală a reuniunii învățătorilor români sălăgeni, ce l'amă publicat Dumineca trecută, s'a strecurat o erore, pe care suntem rugați a-o rectifica astfel: Petrecerea cu joc și producții literare se va ținé în sera țilei de 11 Iulie s. n., adecă în ziua adunării, er nu în presera acestei țile, după cum din erore s'a publicat.

-x-

Concertu. Musica militară va da un concertu, decât va fi timp favorabil în grădina, er în casu contrar în sala hotelului Central Nr. 1 în 2 Iulie. Din progr. variat amintim „Septet” de Beethoven și marele poutpouriu „Wienerisch” de Wetaschek, cari se vor esecuta pentru prima oră. Inceputul la 8 ore sera. Intrarea 30 cr.

-x-

Pentru orășeni, funcționari, etc. cari au ocupațiune sedentare sunt prafurile Seidlitz ale lui Moll cel mai bun remediu prin efectul lor la regularizarea misturei. O cutie 1 fl. se potă căpăta țilnic prin poște de către farmacistul a Moll liferantulu curții din Viena. Tuchlauben 9. În farmaciile din provincie se ceră preparatul lui Moll provăduțu cu marcă și subscriere.

Persecuțiunile guvernului unghuresc.

Contra Românilor, cum vedem, guvernul unghuresc a pus la cale o seriă nesfârșită de persecuțiuni și procese politice. Despre un asemenea proces cetim în „Luminătorul” dela 28 Iunie următoarele:

La propunerea procurorului reg. de stat din Timișoara din 16 Aprilie a. o. nr. 3445, s'a făcută investigațiunea prealabilă, în cauza d. Dr. Lazaru Simonu, avocat în Ciocova, contra căruia s'a formulat acuza de „agitațiune contra constituțiunii”, prin răspândirea „Replicei” tinerimei române universitare din monarchia noastră.

În temeiul otării tr. bunalului reg. din looș, din 3 Maiu a. c. nr. 4687, s'a statorit pe ziua de 24 Iunie n. o. jurarea martorilor, ascultați prealabil la fața locului. Toți martorii fără deosebire repetă și și susținură fasiunile prime și le întară prin jurământ, în prezența unui public numeros și inteligent. Sentința nu s'a publicat, pentru-că mai rămase să se cheme la depunerea jurământului martorii Ionu Biruescu înveț. și I. Ceonța, par. gr. cat. în Ghilad.

Tendința acestui proces a fost: dovedirea „agitațiunii contra constituțiunii” prin răspândirea otrădstore, silnică, seu agitatore a „Replicei”, spre care scopu acuza s'a provocat la mai sus numiții cetățeni români și neromâni ai țării noastre, ca martori. Însă din fasiunea tuturor martorilor a rezultat tocmai contrarul. Deși procuratura în felul seu, și-a încercat norocul a scote nu soimă ce la ivela, totuși mai multa ca adevărul, ca curatul și nevinovatalu adevăr u'a putut scote. Nici nu va pută mai multa, căci are de lucru numai o omeni cinstiți și curați. Martorii s'au prezentat în modu demn de tot respectul. Acușatul s'a infățșat în persoană și întarit de consciința sa, a documentat ținută bărbătescă în toate obiecțiunile și reflecțiunile sale dela început până la sfârșit.

Ruinele Tebei.

Iată câte-va detalii forte mișcătoare ce i-se împărtășese „Universului” din Bucuresci asupra teribilului outremur de pământ, ce s'a întâmplat la Teba (Grecia).

Intețul outremur a avut looș sera, în momentul, când cea mai mare parte din locuitori se plimbau pe străzi, ca să se recorească nițel, fiind-că ziua a fost forte căldurosă. Outremurul a produs o panică viuă, dăr pagubele principuite de elu erau forte neînsemnate. A doua țile, pe la orele 10 s'a întâmplat un nou outremur de pământ, precedat de șgomote surde și puternice, cari au împiedecat pe toți omenii să dormă peste nopte. Dimineța a fost cătu se potă de tristă și de tragică. Nori deși erau purtați de vânturi pe cerul albastru și adăne. Căni urlau sinistru pe străzi, trecătorii se adunau grămeți-grămeți comunicându și desperați impresiile de peste nopte.

Pe la 12 și jum. un nou șgomot teribil sub-pământeanu se aude venind de către câmpu, er casele au început să oscileze și să se clatine ca un om apucat de „delirium tremens”. În momentul acela se înalță un nor negru de praf din zidurile caselor ce se dărmau, pe când locuitorii alergau pe străzi, scotându țipete teribile. Femeile mai cu semă erau speriate grăznice. Ele se aruncau în genunchi și se rugau cu glas tare la sfânta Feoioră. Părinți, frații, bărbății și rudele nu le-au putut liniști de looș.

Panica a fost pricinuită mai cu semă de o superștiță vsgă a locuitorilor, cari diceau, că nu numai la ei, dăr în totă lumea o se se întâmple o astfel de catastrofă. Fiă care omă se aș-

tepta să vadă pământul despicioându-se și înghițindu-l. Toți strigau din toate părțile: „Acosta e sfârșitul lunei!” Sfarșitul lunei însă n'a fost, dăr două părți principale ale orașului sunt reduse în praf. Peste 27 de omeni au fost omorâți seu răniți într'o singură țile. Locuitorii au început singuri să delature darimaturile și să scotă cadavrele de sub ele. Nu și potă nimeni inchipui tânguirile și plânsetele bărbăților și ale femeilor vădend cadavrele iubiților lor. Unii se aruncau cu fața la pământ și plângeau, alții alergau nebuni pe străzi, tânguindu-se și cei mai mulți cu fețe triste și abătute duceau pe țargi cadavrele celor morți.

Când panica s'a calmat nițel, populația adunată în grupuri mari s'a dus prin biserică invocându oraculele, închinându-se la icone sante și cântându cu toții „Kyrie Eleison” (dōmne miluese ne). A doua țile s'au ținut slujbe bisericesti și leturghii pe piețele publice. Omenii erau excitați și din pricina acosta:

Există un cālindar grecesc profetic, care anunță de multa vreme, că la 10 Iunie anul acesta va fi distrus cu desăvârșire un oraș grecesc. De acosta omenii erau nedumeriți și se jeliuau în continu. În sfârșit șosesce ziua de 10 Iunie. Omenii credeau așa de multa în profetie încatu ori ce muncă de tot felul a fost suspendată și nici un om n'avea curagiul măcar să mănânce. Spiritele nu s'au liniștit decât a doua țile. Ziua fatală a trecut fără primejdia mare. Nu s'au simțit decât outremure ușore de pământ.

Astăzi peste ruinele triste ale Tebei s'a ridicat o nouă Teba. Adeca nu s'au construit decât corturi, bărăoi și colibe provisorii. Biroul postal e instalat într'un cort; telegrafu ocupă o mică baracă lângă care șede un funcționar. Pe lângă aceea o ploia desă și rece cade de vre-o câte-va țile peste ruinele orașului.

Sunt câte-va edificii despicate de outremure, astfel, că ele amenință să se dărime în fiă-care țile. Biserica Haghi Theodoru, din cartierul cu aceeași nume e amenințată să se prăvălească; în bisericile Sf. Athanase, Sf. Gheorghe și a Sf. Feoioră nu se țin slujbe divine, fiind-că și aceste biserici sunt aproape să se dărime. La aproape toate casele, zidurile exterioare s'au deslipit de tavanuri și sunt inclinate în afară, gata să cadă jos în ori ce moment.

Din când în când se aude șgomotul unui zid ce cade, producend nori înăbușitori de praf. Pagubele toate se evaluatează la 3 milioane de fr. Teba a fost teatrul unui astfel de outremur grozav de pământ la anul 1853.

DIVERSE.

Căsătoria între morți. La tribul Iuguseilor în Caucaș este un obicei forte straniu. Abia unui locuitor fi mōre un fiu, care e celibatar și adult, i se presintă un om, la care i-a murit o fată în etate de măritat și i dice: Fiul tău va avea de sigură nevoe de nevastă; eu dau pe fata mea și tu plătesce-mi o țestre. O astfel de propunere amicală nici odată nu este refuzată și atunci se contracteză suma țestrei, care variază după meritele ce posedă copila când era în viață și care forte adesea ori e forte ridicată. Se numără casuri în cari tatăl tēnului a cedat tatălui fetei până la 30 de vaci, pentru această stranie căsătorie între defuncți.

Maliță. (Intre două domnișore): „Ai auțit că locotenentul N. s'a logodit?” — „Dacă e așa, atunci fi gratulez lui.” — „Dăr logodna s'a stricată” — „Atunci fi gratulez ei.”

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Maior

Cursul la bursa din Viena.

Din 28 Iunie 1893.

Table with exchange rates for various currencies and commodities like gold, silver, and bonds.

Nr. 7190-1893.

PUBLICAȚIUNE.

Spre scopul predării lucrărilor preliminate cu 2265 fl. 18 cr. pentru clădirea unei latrine în cas-sarma...

Se invită deci toți reflectanți, ca să se ascearnă economului Ernst Hintz, până la începutul pertractării de oferte...

Condițiunile aceste precum și planul și preliminarul de spese se află până la începutul pertractării de oferte în biroulă oficiului orașenesco economicu...

Brașov, 19 Iunie 1893.

Magistratul orașenesco

Cursul pieței Brașov.

Din 29 Iunie 1893.

Table with market prices for various goods like Banonote rom., Argintu român., and Napoleon-d'or.

Table with market prices for Galbeni, Ruble rusesco, and Lire turcesco.

Prafurile-Seidlitz ale lui Moll

Veritabile numai, decât fiecare cutiă este provădută cu marea de apărare a lui A. Moll și cu subscrierea sa.

Prin efectul de leuire durabilă al Prafulorū-Seidlitz de A. Moll în contra greutăților celor mai cerbiciose la stomach și pânțec...

Falsificațiile se vor urmări pe cale judecătorească.

Franzbranntwein și sare a lui Moll.

Veritabilu numai, decât fiecare sticlă este provădută cu marca de scutire și cu plumbul lui A. Moll.

Franzbranntwein-ul și sarea este forte bine cunoscută ca unu remediu popularu cu deosebire prin trasu (frotatū) alinā durerile de golină și reumatismu...

Apă de gură-Salicyl a lui Moll.

(Pe baza de natron Acid-salicilic)

La întrebunțarea gîlnică, cu deosebire importantă pentru copii de ori-ce etate și adulți, asigurăză această apă de gură conservarea sănătoso și mai departe a dinților.

Trimiterea principală prin

Farmacistul A. Moll, c. și r. furnisoru alu curții imperiale Viena, Tuchlauben 9. Comande din provinciă se efectuează gîlnicu prin rambursă postală.

La deposite se se cēră anumitū preparatele provădute cu iscălitura și marca de apărare a lui A. MOLL.

Deposite în Brașov: la d-nii farmaciști Ferd. Jekelius, Victorū Roth, Fr. Kellemen și Ed. Kugler, engros la D. Eremia Nepoții, J. L. & A. Hesshaimer, Teutsch & Tartler, Fritz Geisberger.

77.-20.

Anunțuri

(insertiuni și reclame)

Suntă a se adresa subscri-sei administrațiunii. In casulū publicării unui anunțiu mai mult de odată se face scăde-mēntū, care crește cu cātū publicarea se face mai de multe-orī.

Administrațiunea

„GAZETEI TRANSILVANIEI.”

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de statū r. u. valabilū din 1 Maiu 1893.

Large table with train schedules for various routes including Budapest-Predeal, Brașov, Sibiu, and others, listing train numbers, departure times, and arrival times.

Nota: Numerii încadrați cu linii grōse însemnăză orele de nopțe.